

LESPAKKET
MEISJE OF JONGEN:
IEDEREEN GELIJK

Inhoud

Voorwoord	3
Infofiche	4
Plan International België	4
Lespakket 'Meisje of jongen: iedereen gelijk'	4
Verklarende woordenlijst	5
Introductie en basisconcepten	7
Welke vormen van geweld ondergaan meisjes?	10
Meisjes - en vrouwenrechten = mensenrechten	14
Activiteiten voor in de klas	17
Activiteit 1: Kahoot!	18
Activiteit 2: Gedragsregels opstellen	19
Activiteit 3: Gender in de stad	21
Activiteit 4: Je rechten in de stad begrijpen	28
Activiteit 5: Vrouwen: seksuele objecten?	34
Activiteit 6: Tijd voor actie!	39
Activiteit 7: Tips om beter samen te leven	44
Slachtoffer of getuige van seksueel geweld? 5 manieren om te reageren	46

Plan International België

Ravensteingalerij 3B5, 1000 Brussel

www.planinternational.be

www.kinderrechtenschool.be

Februari 2019

Redactie

Het team van Plan International België

Coördinatie: Plan International België ontwikkelingseducatie

Lay-out: Bart Behiels

Voorwoord

Beste leerkracht,

Bedankt voor je interesse en inzet voor kinderrechten, en je speciale aandacht voor gelijkheid tussen meisjes en jongens in een stedelijke omgeving. Een stad waar het goed leven is voor iedereen, dat is het streefdoel van dit lespakket.

Voor Plan International België, een organisatie die zich wereldwijd inzet voor kinderrechten en gendergelijkheid – en in het bijzonder de rechten van meisjes – zijn deze thema's heel belangrijk. Meisjes over de hele wereld willen zich ten volle kunnen ontplooiën. Zij zijn vastbesloten om stereotypen, vooroordelen en discriminatie de wereld uit te helpen. Zij willen dezelfde opvoeding en onderwijskansen als jongens. Ze willen vrij zijn om te gaan en staan waar ze willen, met dezelfde kansen als jongens.

Plan International wil verandering op gang brengen, samen met kinderen, jongeren, media, beleidsmakers en andere organisaties.

Meisjes en vrouwen dezelfde kansen geven, is een win-winsituatie voor iedereen. Als meisjes en vrouwen hun potentieel ten volle kunnen benutten, neemt armoede af, gaan hun kinderen langer naar school en groeien ze op in een veilige en respectvolle omgeving.

In dit educatieve pakket focussen we onder meer op genderstereotypen, en hoe die relaties tussen mensen beïnvloeden. Deze stereotypen resulteren in ongelijkheid en geweld. Vaak ten nadele van miljoenen meisjes en vrouwen. Dat gebeurt in België, maar ook op andere plaatsen in de wereld. Stereotypen, vooroordelen en discriminatie zorgen ervoor dat zowel jongens als meisjes verstrikt raken in rollen en verwachtingen die ze opgelegd krijgen van buitenaf. Zoals Manuela bijvoorbeeld, een van onze jonge Plan-activistes: "Meisjes en jongens voelen zich écht opgesloten in hun hokje, soms is het zo moeilijk om dat patroon te doorbreken."

Plan International België heeft over de hele wereld ontwikkelingsprogramma's om meisjes en jonge vrouwen dezelfde kansen te bieden als jongens en mannen. In België focussen we vooral op het informeren en sensibiliseren van het grote publiek omtrent deze problematiek.

Met dit educatief pakket willen we jongeren informeren over de ongelijkheid tussen jongens en meisjes en hen laten nadenken over de gevolgen hiervan. De onderliggende boodschap is positief: verandering is absoluut mogelijk. En die verandering kunnen jongeren zelf in de steigers zetten. We kunnen jongeren helpen om kritisch te leren denken, zodat ze een eigen opinie ontwikkelen over de genderproblematiek, o.a. via voldoende gefundeerde informatie. Samen willen we oplossingen bedenken om deze stereotypen te doorbreken, bijvoorbeeld via het inzetten van rolmodellen. Deze activiteiten zijn een eerste, cruciale stap op weg naar gelijkheid tussen meisjes en jongens. De klas is een ideale setting om deze uitdaging aan te gaan!

Plan International België beschikt over een breed aanbod lespakketten, voor verschillende leeftijdscategorieën.

Meer weten over het educatieve aanbod van Plan International België? Neem gerust een kijkje op onze website, via kinderrechtenschool.be. We wensen je alvast heel veel interessante gespreksstof en nieuwe inzichten in de les, samen met je leerlingen!

Het team van Plan België

www.kinderrechtenschool.be
www.planinternational.be

Infofiche

Wat doet Plan International België?

Plan International België is een onafhankelijke Belgische ngo, lid van Plan International. Onze doelstelling is gelijkheid voor meisjes, en het promoten & verdedigen van kinderrechten wereldwijd. Plan International is actief in meer dan 70 landen over de hele wereld, met speciale focus op de meest kwetsbare landen in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Tegelijk doen we interventies in landen die getroffen worden door natuurrampen of conflicten.

Al sinds 1983 helpen en ondersteunen we kinderen en jongeren, om ze hun eigen toekomst in handen te laten nemen.

Plan International neemt het in het bijzonder op voor meisjes, die we dezelfde kansen willen geven als jongens, onder meer dankzij kwaliteitsvol onderwijs, gezondheidszorg en een veilige omgeving om in op te groeien.

Lespakket 'Meisje of jongen: iedereen gelijk'

De doelstelling van dit lespakket is jongeren bewustmaken van genderongelijkheid in steden. In een tweede fase willen we met specifieke activiteiten en debatten jongeren aanmoedigen om na te denken over deze problematiek. Op die manier kunnen ze vervolgens zelf oplossingen bedenken en actie ondernemen in de eigen omgeving. We besteden telkens bijzondere aandacht aan de problematiek rond seksuele intimidatie in de openbare ruimte, en het recht van meisjes om beslissingen te nemen over hun eigen lichaam – bijvoorbeeld welke kleren ze aantrekken of hoe laat ze 's nachts naar huis willen met het openbaar vervoer.

Wij vertrekken voor ons educatief materiaal vanuit het Ik-Jij-Wij- principe

Ik, als persoon, beschik over bepaalde rechten (= **emancipatie**)

Jij, eveneens als persoon, hebt rechten en ik moet me daarvan bewust zijn (= **empathie**)

Wij, kunnen samen handelen als iemands rechten niet gerespecteerd worden (= **solidariteit**)

Met dit lespakket willen we werken met én voor jongeren, op drie verschillende niveaus: **Kennis - Vaardigheden - Gedrag**

1. In een eerste stap ontwikkelen jongeren hun **kennis**: wat betekent het begrip 'gender'? Waarom is gelijkheid tussen meisjes, jongens, mannen en vrouwen zo belangrijk? Hoe anders is wonen in de stad als je een meisje of een jongen bent? Hoe kunnen we intimidatie best definiëren? Zijn alle meisjes het slachtoffer van seksuele intimidatie? En overkomt het soms ook jongens?
2. Vervolgens reiken we jongeren tools aan om **vaardigheden** te ontwikkelen, om zo het complexe thema 'intimidatie' in de eigen omgeving te analyseren. Het einddoel: jongeren actie laten ondernemen om op te komen voor gendergelijkheid en de rechten van meisjes in de klas, op school en in de openbare ruimte. Zo worden je leerlingen heuse activisten die zich inzetten voor sociale verandering!
3. In het laatste deel ontwikkelen jongeren een positieve **gedragsverandering** wat betreft gendergelijkheid. Een houding die impliceert dat meisjes en jongens elkaar als gelijken beschouwen, en ook de bijhorende gelijke kansen krijgen. Ze zijn overtuigd van de impact van gendergelijkheid in hun eigen omgeving, alsook voor jongeren elders in de wereld. Tot slot weten ze dankzij dit lespakket hoe ze adequaat moeten reageren op seksuele intimidatie – als getuige of als slachtoffer.

Verklarende woordenlijst

■ Gender-attitude

Houding die iedereen hanteert bij het nadenken over wat een jongen/man of meisje/vrouw zou moeten zijn of doen. Een belangrijk onderdeel van deze attitude zijn stereotypen die leven in de maatschappij, inclusief de verwachtingen voor elk geslacht.

■ Gendergelijkheid

Elke persoon, ongeacht het geslacht, geniet dezelfde status in de samenleving, dezelfde mensenrechten en hetzelfde respect in de gemeenschap. Iedereen krijgt dezelfde kansen om keuzes te maken met betrekking tot zijn/haar eigen leven, en heeft zelf de bevoegdheid om te beslissen over de gevolgen van deze keuze.

■ Openbare of publieke ruimte

Elke plaats die toegankelijk is voor iedereen in de gemeenschap, inclusief straten en wegen, parken, markten, commerciële ruimtes, gemeenschaps- en sportcentra, openbaar vervoer, openbare scholen, ziekenhuizen, politiebureaus en andere publiek toegankelijke ruimtes.

■ Veilige ruimte

Een plaats die zowel fysiek (afhankelijk van de fysieke omgeving en infrastructuur) als sociaal veilig en toegankelijk is (afhankelijk van de sociale omgeving, de perceptie van veiligheid, de mensen die de ruimte gebruiken, hoe en wanneer de ruimte gebruikt wordt).

■ Gender

Sociaal geconstrueerde rollen, gedragingen en kenmerken die de samenleving geschikt acht voor mannen en vrouwen.

■ Seksuele intimidatie

Dit komt overeen met opdringerig gedrag, beledigende of suggestieve gebaren in de openbare of semi-publieke ruimte. Dit gedrag, inclusief opmerkingen of gebaren zijn al dan niet geseksualiseerd, maar ze worden altijd beschouwd als intimiderend, opdringerig, respectloos, beledigend, dreigend, afpersend en/of worden gezien als bevestiging van bepaalde genderstereotypen.

■ Autonome mobiliteit

Het vermogen om zich vrij en veilig te kunnen bewegen in en rond de stad. Te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer: met de bus, metro of taxi.

■ Actieve en zinvolle participatie

Impliceert de participatie en inspraak van meisjes en jongens in het beleid, bijvoorbeeld in stadsontwikkeling en stedelijk bestuur. Jongeren moeten worden betrokken bij beslissingen die hen zelf aangaan.

- Jongeren ontvangen informatie,
- vormen een eigen mening,
- kunnen deze mening openlijk uitdrukken,
- worden gehoord,
- kunnen in debat gaan
- of hebben invloed op de besluitvorming of het eindresultaat van het besluitvormingsproces.

- **Waargenomen veiligheid**

Persoonlijke perceptie of gevoel over de fysieke en sociale veiligheid in een bepaald gebied in de stad, gebaseerd op ervaringen uit het verleden.

- **Reële veiligheid.**

Feiten, cijfers en statistieken over criminaliteit die geweld en veiligheid weergeven en in kaart brengen.

- **Gevoeligheid voor genderdimensie**

Houdt rekening met sociaal-culturele rollen die aan de seksen worden toegeschreven, en de bijhorende verschillen in macht en gelijkheid.

- **Geslacht**

De biologische en fysieke kenmerken van een man of vrouw.

- **X**

Internationaal gebruikt symbool voor personen die zich niet terugvinden onder de noemer 'man' of 'vrouw'.

INTRODUCTIE EN BASISCONCEPTEN

Waarom gelijkheid tussen mannen en vrouwen?

Meer dan de helft van de wereldbevolking bestaat uit meisjes en vrouwen. Overal ter wereld zijn meisjes en vrouwen het slachtoffer van hardnekkige stereotypen en discriminatie. **Voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid leeft meer dan de helft van de wereldbevolking in de stad**, of in een stedelijke omgeving. Elke maand verhuizen wereldwijd niet minder dan 5 miljoen mensen naar een (grote) stad. Tegen 2030 zullen ongeveer 1,5 miljard meisjes in een stedelijke omgeving leven. Ze krijgen er **meer kansen**, maar krijgen er ook af te rekenen met **hindernissen en obstakels**. In steden gaan meisjes doorgaans langer naar school dan op het platteland, ze trouwen later en krijgen vaker de kans om deel te nemen aan het (lokale) beleid. Tegelijkertijd is de kans reëel dat ze in de stad geconfronteerd worden met **seksuele intimidatie**, uitbuiting en algemene onzekerheid, vooral wanneer ze zich bewegen in de openbare ruimte (op straat, het openbaar vervoer,).

De situatie van meisjes verschilt natuurlijk van land tot land. Elke context is verschillend en heeft lokale historische, politieke, economische, sociale en culturele elementen. Die beïnvloeden ook het leven van meisjes en jongens. In België is de afgelopen decennia grote vooruitgang geboekt inzake gendergelijkheid en rechten van meisjes. Toch bestaan er ook vandaag nog heel wat obstakels die gelijkheid in de weg staan vanwege sociale normen, rollen en 'opgelegde' waarden. Van een meisje wordt doorgaans verwacht dat ze volgzamer of gehoorzamer is dan een jongen. Ook voor jongens gelden specifieke verwachtingen. Ze wordt bijvoorbeeld verondersteld sterker of stoerder te zijn dan meisjes.

“We voelen ons niet veilig als we de straat opgaan, of het openbaar vervoer nemen. Ook thuis moeten meisjes veel dingen laten, gewoon omdat de maatschappij vindt dat meisjes zich beter gedeisd houden...”

Huong, 20-jarige Plan-activiste in Vietnam

Ook in een stedelijke context zijn clichés en vooroordelen hardnekkig. Zo is preventiebeleid vaak louter gericht op mannen, terwijl beschermende initiatieven enkel gericht zijn op volwassen vrouwen, in de privésfeer. In België, net als in de rest van de wereld, worden meisjes en jonge vrouwen beperkt in hun toegang tot de publieke ruimte door talrijke obstakels en gevaren: seksuele intimidatie, het risico van (seksueel) geweld, onveilig openbaar vervoer,... Het doen en laten van miljoenen vrouwen wordt bepaald door dit soort dagelijkse hindernissen. Tegelijk zijn meisjes vaak niet of amper op de hoogte van hun eigen rechten waardoor ze hun rechten niet voldoende kunnen opeisen (voor zichzelf en anderen), om zo mee te bouwen aan een veilige stad voor alle meisjes en vrouwen.

“Meisjes en jongens zitten gevangen in een hokje, met strikte regels wat je wel of niet mag. Als jongen moet je dominant zijn, gespierd, moet je sporten, mag je geen emoties tonen ... Meisjes moeten aardig, gehoorzaam en gevoelig zijn ... En wat als een meisje van voetbal houdt? Wat als een jongen huilt? Dat moet toch kunnen?”

Manuela, 17-jarige Plan-activiste

Jongens worden natuurlijk ook beïnvloed door dit fenomeen. Sociale waarden en normen zorgen ervoor dat jongens en mannen op een bepaalde manier gaan denken en handelen. Investeren in een beleid dat inzet op gelijke kansen, heeft een positieve impact op de hele samenleving. Want uiteindelijk wordt iedereen beter van gelijke kansen: meisjes, jongens, mannen, vrouwen, gezinnen en gemeenschappen. De wereld wordt automatisch een stuk rechtvaardiger wanneer alle mensen dezelfde kansen krijgen. Een eerste stap in de goede richting: meisjes en jongens moeten elkaar als gelijke kunnen zien. Zowel binnen hun families als in de lokale gemeenschap.

“ Ik was echt verbaasd toen de meisjes in onze groep vertelden over de problemen waar ze op straat mee worden geconfronteerd. En ook: wat ze doen om dat te vermijden, of om zich veiliger te kunnen voelen. Zo houden ze rekening met de kleding die ze dragen, het uur van thuiskomst, ... Ik had er nooit echt over nagedacht, voor aanvang van dit project. Maar nu is het toch écht tijd om dat te veranderen, nee? ”

Yousri, 17-jarige activiste van Plan International België

De strijd tegen genderongelijkheid is een strijd die iedereen aanbelangt: jongeren in de eerste plaats, maar iedereen kan een steentje bijdragen, samen met Plan International België!

Meer weten over stereotypen, vooroordelen en discriminatie op grond van geslacht? Raadpleeg het lespakket 'Meisje of jongen, iedereen gelijk', inclusief een foto-expo met getuigenissen van 48 jongeren uit 4 continenten.

Welke vormen van geweld ondergaan meisjes?

1. Wat is geweld gebaseerd op gender?

Gendergerelateerd geweld bestaat in heel wat verschillende vormen. Het geweld kan fysiek van aard zijn, seksueel, psychologisch en/of emotioneel. Enkele voorbeelden van gender gerelateerd geweld:

Fysiek geweld

mishandeling, slaan, moord

Seksueel geweld

verkrachting, seksuele intimidatie, ongewild fysiek contact

Psychologisch of emotioneel geweld

intimidatie, bedreiging, (cyber)pesten en verbale intimidatie (beledigen, spotten, ongepaste grappen, ...)

Pesterijen en verbale intimidatie komen bijzonder vaak voor, ook in een stedelijke omgeving. Wie afwijkt van de norm, loopt aanzienlijk meer kans om het doelwit te worden van een of andere vorm van mishandeling, pesten of andere vormen van geweld. Bijvoorbeeld: wie kleiner is van gestalte, van een andere etnische afkomst, arm, andersvalide, er minder 'vrouwelijk' uitziet, ...

2. Seksuele intimidatie¹

Een vorm van geweld die meisjes over de hele wereld het vaakst ervaren, is seksuele intimidatie. Dit kan zich uiten in opdringerig gedrag, beledigende of suggestieve gebaren in de openbare of semi-publieke ruimte. Dit gedrag is al dan niet geseksualiseerd, maar wordt altijd beschouwd als intimiderend, opdringerig, respectloos, beledigend, dreigend, afpersend en/of kan worden gezien als bevestiging van bepaalde genderstereotypen. Meestal is de persoon die het meisje of de vrouw in kwestie lastigvalt een man, alleen of in een groep. Tenslotte komt het overal voor: in het gezin, op straat, op school, op het openbaar vervoer, ...

Seksisme: 3 punten om te onthouden

- Wat is **seksisme**? Elk soort individueel of collectief gedrag dat de dominante rol van mannen tegenover vrouwen bestendigt en legitimeert. Dat gebeurt op basis van stereotypen, bestaande rollenpatronen en houdingen die het genderverschil tussen mannen en vrouwen bevestigen. Bijvoorbeeld: vrouwen zijn emotioneel, zorgen voor het huishouden, kunnen niet autorijden,... Mannen zijn sterk, zijn kostwinner van het gezin, kunnen geen kleren naaien,...
- Wat is **seksisme in de openbare ruimte**? Een reeks van individuele en collectieve gedragingen in de openbare ruimte (op straat, het openbaar vervoer, enz.) of in semi-publieke plaatsen (winkels, bars, enz.) die erop gericht zijn om mensen te intimideren, bedreigen, vernederen of beledigen. Dat gebeurt op basis van geslacht. Dit soort gedrag is vaak indringend, repetitief en bestaat in vele vormen (fluiten, commentaar geven, iemand achtervolgen, etc.). Het gedrag kan uitmonden in seksueel geweld. Het gaat vrijwel altijd om een oneven machtsverhouding tussen dader en

¹ Dit komt overeen met opdringerig gedrag, beledigende of suggestieve gebaren in de openbare of semi-publieke ruimte. Dit gedrag, inclusief opmerkingen of gebaren zijn al dan niet geseksualiseerd, maar ze worden altijd beschouwd als intimiderend, opdringerig, respectloos, beledigend, dreigend, afpersend en/of worden gezien als bevestiging van bepaalde genderstereotypen.

slachtoffer. Hoewel er geen typisch profiel van de dader bestaat, gaat het meestal om een (of meerdere) man(nen), die hun wil en controle opdringen aan het slachtoffer. Ondertussen negeren ze doelbewust de niet-instemming van het slachtoffer. Tenslotte creëren daders een vijandige omgeving die de waardigheid en vrijheid van meisjes en vrouwen ondermijnt.

- Seksisme verloopt via een **terugkerend patroon**. Seksueel geweld en seksuele intimidatie gericht op meisjes en vrouwen in de openbare ruimte vind je overal ter wereld, op elk denkbaar tijdstip.

Getuigenissen over verschillende soorten van intimidatie en geweld

VERBALE AGRESSIE: ongewenste en opdringerige opmerkingen, dierengeluiden, beledigingen en seksueel getinte opmerkingen.

“ Ik zit op de tram in Brussel, op een lange bank langs de zijkant van de tram, tussen twee mannen ingeklemd. Ik schat ze tussen 60 en 70 jaar. De tram zit vol, dus het is krap, en bovendien heb ik de handen vol met een hoop kerstcadeaus. Ik verontschuldig me beleefd en maak een grapje. Meer is er voor de man aan mijn rechterkant niet nodig om plotseling een vertrouwelijke toon tegen me aan te slaan, die al snel zal omslaan: "Geen probleem, juffrouw, ik hou wel van je aangename gezelschap." Ik begrijp snel dat de situatie kan escaleren, waardoor ik afstand neem met een neutrale gesprekstoon. Ik haal mijn glimlach van daarnet van mijn gezicht, om aan te geven dat het gesprek voorbij is. Zijn antwoord: "Je bent een mooi meisje, zin om je met mij te amuseren? Hoeveel kost je voor een uur?" Ik antwoord niet, sta op en probeer weg te gaan. Hij komt tegen me aan staan en brengt zijn hoofd naar mijn oor, waarna hij fluistert: "Saaaalooooope, dat vind je leuk, hè?". ”

Cécile, 41 jaar, Brussel

NON-VERBALE AGRESSIE: een handeling die een bepaalde actie inhoudt, zoals (na)fluiten, volgen op straat, langdurig aankijken of staren.

“ Ik werd gedurende een poosje gevolgd door een man, die ook uit de tram stapte. Ik belde meteen naar mijn zus. Zodra mijn zus bij me was, gaf hij op en ging weg. ”

Soumaya, 18 jaar, Brussel

FYSIEKE AGRESSIE: duwen, knijpen, aanraken, verkrachten ...

“ Op een bus greep iemand naar mijn borsten, hij betastte me en ging er dan bij de volgende halte vandoor. ”

Tiffany, 21 jaar, Brussel

“ Toen iemand me plotseling in het kruis greep, kon ik niet bewegen. Alles in mij schreeuwde nee, behalve mijn stem. Ik klapte volledig dicht. Het is een menselijke reactie. Ik vergat letterlijk hoe ik nee moest zeggen tegen een handeling die ik absoluut niet wilde. Zelfs vandaag veracht ik mezelf nog altijd, dat mijn lichaam niet deed wat ik wilde, namelijk kordaat weigeren. ”

Brian, 24 jaar, Brussel

ANDERE SOORTEN AGRESSIE: exhibitionisme, een foto nemen zonder toestemming,...

“ Deze week stuurde een collega me via Facebook een advertentie voor lingerie. ”

Vanessa, 24 jaar, Pepinster

3. Een universeel probleem

Seksuele intimidatie en geweld in de openbare ruimte is een universeel probleem. De oorzaak is overal ter wereld dezelfde: de **ongelijkheid tussen man en vrouw**. In elke samenleving heersen nog altijd een heleboel seksistische normen. Dat betekent dat meisjes en vrouwen niet gelijk worden behandeld. Al te vaak wordt seksuele intimidatie of geweld gezien als de schuld van het slachtoffer. Dat is gebaseerd op het idee dat meisjes hun huis niet zonder begeleiding mogen verlaten, of kleren mogen kiezen naar eigen goeddunken. Net zoals ze niet zelfstandig mogen beslissen wat er met hun eigen lichaam gebeurt. Als ze dat wel doen is dat 'vragen om lastiggevallen te worden'.

Waarom is het nodig om dit probleem aan te pakken? Seksuele intimidatie en geweld in de openbare ruimte zijn een fundamentele schending van de mensenrechten. Bovendien is gender gerelateerd geweld niet enkel een schending van basisrechten, het beperkt meisjes ook in het opeisen en uitoefenen van andere rechten. Ieder mens en elk meisje heeft het fundamentele recht om te leven zonder geweld, in overeenstemming met het Kinderrechtenverdrag en het Vrouwenrechtenverdrag van de Verenigde Naties.

Het recht op een eigen mening is in de realiteit vaak problematisch voor meisjes in een stedelijke omgeving. Meisjes uit de stad worden doorgaans minder betrokken bij beleidsbeslissingen die betrekking hebben op hun eigen veiligheidssituatie. Of het nu vanwege hun (jonge) leeftijd en/of hun geslacht is, meisjes hebben weinig of geen inspraak in stadsontwikkeling en stadsbeheer. Ze worden niet beschouwd als volwaardige burgers die kunnen of mogen participeren. De visie en ideeën van meisjes worden niet opgenomen in het beleid. Met als gevolg dat er geen gevolg wordt gegeven aan problemen die meisjes ervaren op straat en in de publieke ruimte.

In België:

- 60 % van de vrouwen verklaart ooit al slachtoffer te zijn geweest van seksisme in de publieke ruimte of op het openbaar vervoer.
- 9,3 % van de vrouwen vermijdt gebruik van het openbaar vervoer, omdat ze zich niet veilig voelen. Bij mannen is dat 5,1 %.
- 1 vrouw op 2 was ooit al slachtoffer van fysiek geweld op straat of op het openbaar vervoer.
- 84 % van de gevallen van geweld of intimidatie vinden plaats in de auto, 57% op het perron van het station en 40% op de weg naar dit perron.
- Amper 2 % van de slachtoffers deed aangifte bij de hulpdiensten

Wereldwijd²:

- In Kampala (Oeganda): 45 % van alle meisjes was ooit slachtoffer van seksuele aanranding of intimidatie op het openbaar vervoer.
- In Delhi (India): 96 % van de meisjes voelt zich niet veilig in de stad.
- In Lima (Peru): amper 2,2 % van de meisjes voelt zich veilig op straat of in de openbare ruimte.
- In Hanoi (Vietnam): 36% van de meisjes zegt beperkte toegang te hebben tot hulpdiensten of politie, mocht dat nodig zijn.
- In Caïro (Egypte): 32 % van de meisjes zegt dat ze in hun omgeving geen luisterend oor hebben om over een probleem te praten.

² Plan International (2016) Being Safe in a city. In Girls Champions of Change: Curriculum for Gender Equality and Girls Rights. Woking, UK: Plan International.

4. 8 actiepunten om steden veiliger te maken voor meisjes

Om dit probleem aan te pakken, ontwikkelde Plan International 8 actiepunten om steden veiliger te maken voor meisjes. Tegelijkertijd wil de organisatie mogelijke obstakels voor meisjes zoveel mogelijk inperken en afbouwen. De volgende actiepunten zijn gebaseerd op het Verdrag inzake de rechten van het kind, en het Verdrag voor de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegenover vrouwen.

1. Alle meisjes in de stad hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs.

2. Alle meisjes in de stad hebben recht op een leven vrij van geweld.

3. Alle meisjes in de stad hebben recht op een veilig en degelijk huis.

4. Alle meisjes in de stad hebben recht op veilig openbaar vervoer.

5. Alle meisjes in de stad hebben recht op betaalbare basisvoorzieningen.

6. Alle meisjes in de stad hebben recht op een fatsoenlijke job, aangepast aan hun leeftijd.

7. Alle meisjes in de stad hebben recht op toegang tot veilige ruimtes.

8. Alle meisjes in de stad hebben recht op participatie in het beleid; om steden veiliger, inclusiever en toegankelijker te maken.

Dit lespakket bevat verschillende activiteiten waar je leerlingen onmiddellijk mee aan de slag kunnen, op hun eigen niveau.
Doelstelling: de stad veiliger en inclusiever maken voor iedereen.

5. De doelstellingen van duurzame ontwikkeling en gendergelijkheid in een stedelijke omgeving

Gelijkheid tussen vrouwen en mannen en duurzaamheid van steden & gemeenschappen staan op de agenda van de Verenigde Naties. In 2015 introduceerde de VN haar nieuwe Sustainable Development Goals (SDG's) en de Agenda 2030. Die doelstellingen bestaan uit 17 concrete doelen voor het duurzaam ontwikkelen van mens en planeet. Alle 193 VN-lidstaten engageerden zich om bij te dragen aan het behalen van deze doelstellingen. De krachtige slogan 'Leave No One Behind' weerspiegelt het streven naar speciale aandacht voor doelgroepen die het moeilijk hebben, zoals meisjes en vrouwen.

Doelstelling 5 van de Agenda 2030 richt zich specifiek op gendergelijkheid: 'Het bereiken van gendergelijkheid en het zelfstandig maken van meisjes en vrouwen'.

Doelstelling 11 van de Agenda 2030 concentreert zich specifiek op de stedelijke context: "Duurzame steden en gemeenschappen". Deze doelstellingen vormen de ruggengraat van dit lespakket voor leerlingen in Belgische scholen. Het is namelijk net zo belangrijk om deze doelstelling ook in België te realiseren.

MEISJES - EN VROUWENRECHTEN = MENSENRECHTEN

Meisjes en jonge vrouwen vormen wereldwijd een enorme 'uitgesloten' groep. Ze worden dubbel gediscrimineerd, omdat ze meisjes zijn, én jong. Vanaf de kleuterjaren worden ze geconfronteerd met hindernissen die gelinkt zijn aan deze dubbele discriminatie.

Infotabel

Doelstelling van deze tabel is om de 8 hogervermelde actiepunten concreter uit te werken, om de stad gezonder, veiliger en inclusiever te maken voor meisjes. We wegen de actiepunten af tegen twee basisteksten die deze rechten in kaart brengen: het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen. Een meer gedetailleerde tabel vind je in bijlage 6.

8 concrete actiepunten om steden veiliger te maken voor meisjes	Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind	Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen
Alle meisjes in de stad hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs Voorbeeld: veiligheid op weg naar school, op school, lessen zonder genderstereotypes, gelijke toegang tot onderwijs voor meisjes en jongens, ...	■ Recht op onderwijs (artikel 28)	■ Recht op onderwijs (artikel 10)
Alle meisjes in de stad hebben recht op een leven vrij van geweld Voorbeeld: een leven vrij van elk soort geweld, inclusief fysieke, seksuele en psychologische intimidatie, ...	■ Bescherming tegen geweld, misbruik en verwaarlozing (artikel 19) ■ Jeugdrecht (artikel 40)	■ Bescherming tegen discriminatie (artikel 1) ■ Stereotypes en seksistische vooroordelen (artikel 5) ■ Het wettelijk kader (artikel 15)
Alle meisjes in de stad hebben recht op een veilig en degelijk huis Voorbeeld: een degelijk dak boven het hoofd, toegang tot drinkbaar water, gunstige omstandigheden voor de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van kinderen, ...	■ Een goede levensstandaard (artikel 27)	■ Vrouwen in een plattelandsomgeving (artikel 14)
Alle meisjes in de stad hebben recht op veilig openbaar vervoer Voorbeeld: overal naartoe kunnen gaan (school, supermarkt, openbare plaatsen en instellingen,...) zonder lastiggevallen te worden of schrik te hebben voor geweld of intimidatie.	■ Bestrijding van seksuele uitbuiting (artikel 34)	■ Bestrijding van prostitutie (artikel 6)

Alle meisjes in de stad hebben recht op betaalbare basisvoorzieningen Voorbeeld: toegang tot ziekenhuizen, gezondheidscentra, seksuele gezondheid en voorlichting, politie, nooddiensten, ...	■ Recht op gezondheid (artikel 24)	■ Gezondheid (artikel 12)
Alle meisjes in de stad hebben recht op een fatsoenlijke job, aangepast aan hun leeftijd Voorbeeld: een stabiele job met een leefbaar inkomen, plus gelijke toegang tot sollicitaties en selectieprocedures, ...	■ Bestrijding van kinderarbeid (artikel 32)	■ Werk (artikel 11)
Alle meisjes in de stad hebben recht op toegang tot veilige ruimtes Voorbeeld: parken, (super)markten, gemeenschaps- en vrijetijdscentra, ...	■ Recht op ontspanning, vakantie en cultuur (artikel 31) ■ Recht op vereniging (artikel 15)	■ Recht op een sociaal en maatschappelijk leven (artikel 13)
Alle meisjes in de stad hebben recht op participatie in het beleid, om steden veiliger, inclusiever en toegankelijker te maken Voorbeeld: meisjes kunnen participeren en hun mening geven over veiligheidsthema's die hen aanbelangen,...	■ Recht op vrije meningsuiting (artikel 12)	■ Recht op participatie in het politiek en openbare leven (artikel 7)

ACTIVITEITEN VOOR IN DE KLAS

Even vooraf ...

Het thema van gendergelijkheid en intimidatie blijft erg gevoelig. Het is belangrijk dat er in de klas een klimaat van vertrouwen heerst. Niemand moet zich verplicht voelen persoonlijke ervaringen te delen, als hij/ zij daarover liever niet praat. Zo verlopen de activiteiten vlot en krijgt iedereen de kans om te praten. Het thema kan best veel discussie uitlokken, en dat is goed. Het is de bedoeling dat jongeren reflecteren over de verschillende aspecten van het thema. Activiteit 2 kan helpen om de juiste atmosfeer te verkrijgen. Belangrijk: niemand hoeft zich verplicht te voelen om persoonlijke ervaringen te delen.

Activiteit 1: quiz! Wat weet jij over intimidatie

KAHOOT! (30 minuten)

Wat is 'Kahoot!'?

Kahoot! is een vraag en antwoordspel dat je kunt spelen op de computer, tablet of je smartphone. Met Kahoot! is het mogelijk om zelf een quiz te maken, discussievragen te stellen en andere simpele vragen te maken. De slogan van Kahoot!: Great learning starts by asking great questions. Je start de quiz op een groot scherm waarop de vragen komen te staan, de leerlingen antwoorden via een telefoon of tablet. Kahoot! houdt de antwoorden bij en aan het eind weet je wie de meeste antwoorden juist had, of wie het snelste was met een antwoord. Als speler zie je ook meteen je punten.

Doelstellingen

- Het thema van op gender gebaseerd geweld introduceren in de klas, met focus op intimidatie in de openbare ruimte, op straat
- Kennismaken met het werk van Plan International België

Materiaal

- Internet / WiFi
- Computer met projector of smartboard
- 1 smartphone of tablet per groepje van 3-4 leerlingen

Verloop

- Heb je nog geen Kahoot!-account? Registreer dan eerst gratis via: www.kahoot.com
- Surf naar onze quiz via deze link:
 - <https://bit.ly/2I8oNBi> (reflectievragen)
 - <https://bit.ly/2THGKbc> (quiz)
- De leerlingen zitten in groepjes van 3 en registreren hun team via een smartphone of tablet.
- En daar gaan we! Vuur de vragen op de leerlingen af en nodig hen uit om in discussie te gaan.
- Sluit af met het overlopen van de opvallendste elementen die tijdens de klasdiscussies naar voor kwamen.

Activiteit 2:

GEDRAGSREGELS OPSTELLEN (45 minuten)

Doelstellingen

- Een 'gedragscode' opstellen voor de hele klas om tijdens de debatten te hanteren.
- Een basis van vertrouwen en een klimaat van respect creëren tussen de leerlingen.

Materiaal

- Grote vellen papier (stijl flip-chart)
- lege papieren
- Markeerstiften in verschillende kleuren
- Bijlage 1: groepsregels: begeleidersgids

Verloop

- Leg uit hoe belangrijk het is om bij een debat een omgeving te creëren waar elke leerling zich goed voelt, en waar iedereen vrij is om te vertellen wat hij of zij wil. Dat is zeker het geval als er met jonge mensen gepraat wordt over gendergelijkheid en seksuele intimidatie.
- Leg uit dat het doel van deze activiteit is om zelf samen een reeks gedragsregels op te stellen die tijdens de debatten zal gehanteerd worden: gemiddelde spreektijd, respect voor elkaar, aandachtig luisteren ... Kortom: een positieve groepsdynamiek creëren.
- Verdeel de klas in groepen van max. 4 personen. Vraag elke groep om 3 ideeën te bedenken die voor een goede debatomgeving zorgen. Ze krijgen 10 minuten om de ideeën uit te werken en noteren ze met gekleurde markeerstiften op een blad

- Daarna presenteren de groepjes in 2-3 minuten alle ideeën. De klas stemt vervolgens welke ideeën ze het belangrijkste vinden:
 - De ideeën waar de klas het over eens is, komen goed zichtbaar aan één kant te hangen.
 - Ideeën die minder belangrijk zijn, of waar niet iedereen het over eens is, komen aan de andere kant.
- Het doel is om een lijst van een twaalfstal ideeën over te houden die de hele klas goedkeurt.
- Eindig de oefening met het bedanken van de hele klas en leg uit:
 - Dat iedereen altijd naar de lijst mag verwijzen tijdens de debatten.
 - Dat deze lijst dynamisch is, en dat er indien nodig altijd regels mogen veranderen. Ook mag de lijst gerust creatief uitgewerkt worden: met tekeningen, foto's, quotes, kleuren ... de keuze is aan de leerlingen!

Bron

Plan International – Solidariteit tonen. In Champions of Change. Woking, UK: Plan International.

Bijlage 1:

GROEPSREGELS: BEGELEIDERSGIDS

Het opstellen van groepsregels (of een gedragscode) is essentieel om de juiste omstandigheden te creëren voor een succesvolle workshop. Het is ook belangrijk om de afspraken die iedereen zal respecteren op een duidelijk zichtbare plaats te hangen gedurende alle sessies. **De meest efficiënte manier om tot akkoorden te komen die gerespecteerd worden is de leerlingen zelf de regels te laten opstellen en afspreken.** Op die manier vraag je hen om hun verantwoordelijkheid op te nemen en schenk je hen vertrouwen.

De gedragscode moet twee basisdomeinen omvatten:

- **De manier waarop de discussies gevoerd worden.** Er zijn tal van manieren waarop je een discussie of debat kan begeleiden. Het is een goed idee om een manier te kiezen die de leerlingen het best ligt. Willen ze elk om beurt het woord nemen, of liever in kleine groepjes werken? Hoe laat je zeker iedereen – ook de meest introverten – aan bod komen?
- **Wederzijds respect.** Je kan niet genoeg herhalen hoe belangrijk het is om de ideeën van iedereen te respecteren. Praten over gender raakt vaak aan erg gevoelige thema's, die soms persoonlijk kunnen zijn. Iedereen moet zich veilig kunnen voelen bij het delen van verhalen of meningen. Bespreek samen hoe we een klimaat van vertrouwen scheppen. En hoe geven we grenzen aan?

Activiteit 3:

GENDER IN DE STAD (60 minuten)

Doelstellingen

- Begrijpen dat gendernormen en -rollen informele grenzen creëren, die de toegang van meisjes tot stadsdiensten en openbare ruimte beperken.
- Begrijpen dat veiligheid en inclusie universele mensenrechten zijn, waar ook meisjes recht op hebben.

Materiaal

- Grote vellen papier (stijl flip-chart)
- Markeerstiften in verschillende kleuren
- Grote fiches met vragen
- Pennen, potloden
- Kleefband
- Notaboeken (één per leerling, om nota te nemen)
- Bijlage 2: Het verhaal van Sara
- Bijlage 3: Voorbeelden voor het innemen van positie/standpunt
- Bijlage 4: vragen en antwoorden voor het verhaal van Sara

Verloop

Met de hele groep: geslacht en gender (10 minuten)

- Vraag jongeren in de groep of ze het verschil kennen tussen geslacht en gender. Start een debat en moedig iedereen aan om een mening te geven.
- Verduidelijk via de flipchart (vooraf voorbereid) het verschil tussen geslacht en gender:
 - **Geslacht:** de biologische en fysieke kenmerken van een man of vrouw
 - **Gender:** sociaal geconstrueerde rollen, gedragingen en kenmerken die de samenleving geschikt acht voor mannen en vrouwen.
- Begin met een vraag over 'geslacht'. Vraag de groep om kenmerken voor geslacht te geven. Noteer de antwoorden. Bijvoorbeeld: vrouwen kunnen kinderen krijgen, borstvoeding geven, mannen en vrouwen hebben andere geslachtsdelen, ...
- Vervolgens stel je een vraag over 'gender'. Vraag de groep om kenmerken of details omtrent gender te geven. Schrijf de antwoorden op. Bijvoorbeeld: vrouwen kunnen leidende posities bekleden in de politiek of het bedrijfsleven, zowel mannen als vrouwen kunnen goede ouders zijn, ...

Meer weten over het verschil tussen geslacht en gender? Raadpleeg ons lespakket 'Meisjes en jongens: allemaal gelijk'. Wist je dat daar ook een fototentoonstelling bij hoort met getuigenissen van 48 jongeren uit 4 continenten?

Met de hele groep: een standpunt innemen (15 minuten)

- Neem de groep mee naar een andere ruimte, waar je vooraf drie flipcharts hebt opgesteld met de titels 'Niet akkoord', 'Neutraal' en 'Akkoord'.
- Lees enkele standpunten (zie hieronder) hardop voor en vraag dat iedereen plaatsneemt bij één van de drie flipcharts. Leg ook uit dat je enkele jongeren zal uitnodigen om hun positie toe te lichten. Ze mogen hun mening delen met de anderen en vervolgens toelichten. Als iemand tijdens de activiteit van mening verandert, mag hij/zij een ander standpunt innemen en plaatsnemen bij een andere flipchart.
- Geef duidelijk aan dat deze activiteit niet bedoeld is om te zien wie gelijk of ongelijk heeft. Het doel is om ideeën en opinies uit te wisselen en het debat op gang te brengen. Neem de tijd om elke stelling te bespreken, wie het ermee eens is en wie niet. Doelstelling is om de kern en denkwijze van de verschillende standpunten te begrijpen en te verklaren. Je kan de deelnemende jongeren ook vragen om voorbeelden te geven om hun standpunt te verklaren. Indien nodig kan je bijlage 3 ('Voorbeelden van mogelijke standpunten') als inspiratie hanteren om jongeren aan te moedigen hun mening te geven.
- Lees de volgende standpunten hardop voor:
 - Meisjes voelen zich veilig in de publieke ruimte
 - Meisjes voelen zich veilig, ook als ze 's avonds alleen in de stad op stap zijn
 - Meisjes voelen zich veilig op openbaar vervoer
 - Het is oneerlijk dat meisjes zich niet veilig voelen in de stad

In kleine groepen en met de volledige groep: casestudy en discussie (25 minuten)

- Deel bijlage 2 ('Het verhaal van Sara') uit aan alle deelnemers en geef ze een paar minuten om de casestudy te lezen.
- Verdeel de groep in 4 kleine groepjes en geef elke groep één fiche:
 - **Groep 1:** In hoeverre hebben meisjes, vrouwen, jongens en mannen in Sara's verhaal verschillende rollen in de stad? Is dat afhankelijk van hun leeftijd en geslacht? Waarom? Kan je gelijkwaardige voorbeelden uit je eigen omgeving aanhalen?
 - **Groep 2:** Hebben meisjes en jongens in het verhaal van Sara dezelfde toegang tot openbare ruimte en diensten in de stad? Waarom wel/niet? Kan je gelijkaardige voorbeelden uit je eigen omgeving aanhalen?
 - **Groep 3:** Wie heeft toegang tot welke publieke plaats in het verhaal? Hoe komt dat? Welke plaatsen zijn moeilijk toegankelijk voor Sara? Waarom? Kan je gelijkaardige voorbeelden uit je eigen omgeving aanhalen?
 - **Groep 4:** Heb je ooit het gevoel gehad dat meisjes het moeilijker hebben om op bepaalde openbare plaatsen aanwezig te zijn, gewoon omdat ze meisjes zijn? Is dit een herkenbare situatie voor jullie, of kennen jullie iemand met zo'n ervaring in jullie omgeving?
- Geef elke groep 10 minuten de tijd om het verhaal van Sara te bespreken en de schriftelijke vragen op de fiches te beantwoorden. Elke groep noteert antwoorden en ideeën. Na de bespreking bereidt elke groep een gezamenlijk standpunt voor om te presenteren aan de hele groep. Elke groep kan iemand aanduiden die notities neemt en een eventuele woordvoerder.
- Aarzel niet om tijdens de groepsactiviteit een kijkje te nemen bij elke groep en te helpen waar nodig. Enkele suggesties en adviezen vind je in bijlage 4 'Vragen & antwoorden voor het Verhaal van Sara'.
- Wanneer de tijd om is, presenteert elke groep het resultaat van de opdracht. Noteer de belangrijkste standpunten en ideeën op een flipchart. Na afloop vraag je of iemand nog iets toe te voegen heeft. Je noteert alles bij op het blad.

Met de hele groep: conclusie (10 minuten)

- Schrijf de volgende vraag op een flipchart en vraag iedereen om er even over na te denken: Wat zou je willen veranderen in je stad (en in de publieke ruimte), opdat meisjes zich er beter kunnen voelen?
- Deel blanco fiches of vellen papier uit en vraag iedereen om zijn antwoord in een paar woorden te omschrijven. Vervolgens hangt iedereen zijn fiche op het bord, waar alle fiches getoond worden. Geef iedereen de tijd om alle ideeën en oplossingen te bekijken.
- Vraag tenslotte aan een paar deelnemers wat ze leerden uit de activiteit. Als slotsom trachten we te onthouden dat:
 - het oneerlijk is dat meisjes zich niet veilig voelen in de stad.
 - dit een gevolg is van genderongelijkheid in onze maatschappij. Iedereen, ongeacht leeftijd en geslacht, heeft het recht om zich veilig te kunnen voelen in de stad.
 - de samenleving gedrag en attitudes promoot die de toegang van meisjes en vrouwen tot openbare ruimtes en instellingen beperken. Dat is een hoogst oneerlijke situatie, die moet veranderen.

Bron

Plan International – Veilig in de stad. In Champions of Change. Woking, UK: Plan International.

Bijlage 2:

HET VERHAAL VAN SARA

Hallo! Mijn naam is Sara, ik ben 18 jaar. Ik woon al sinds mijn kinderjaren in de stad en verplaats me elke dag met het openbaar vervoer. Ik hou van het leven in mijn stad, maar soms voel ik me er niet helemaal op mijn gemak ...

Om naar school te gaan, moet ik door een park. Daar hangen vaak jongens rond op de bankjes. Wanneer ik langs ze loop, stoppen ze met praten en staren ze me aan. Soms maken ze opmerkingen, ze lachen of fluiten me na. Ook mijn vriendinnen maken dit mee. Sommige meisjes nemen een enorme omweg omheen het park, om die situatie te vermijden.

Op het openbaar vervoer is het vaak druk, vooral 's morgens en 's avonds tijdens het spitsuur. Ik heb al meegemaakt dat een man heel dicht bij me komt staan, en me zelfs aanraakt of tegen me aanwrijft. Soms maken sommige mannen er gebruik van om zich aan mij vast te houden of zelfs zichzelf te strelen. Heel wat andere meisjes hebben gelijkaardige verhalen. Het geeft een ronduit vies gevoel.

Als ik 's avonds uitga met mijn vriendinnen, letten we er altijd op dat we elkaar niet uit het oog verliezen. Als ik kleren uitkies, ga ik meestal voor een broek in plaats van een rok. Om commentaar te vermijden. Mijn ouders willen niet dat ik zo laat nog terugkeer met de metro, dus halen ze me op met de auto. Mijn vriendinnen uit de buurt rijden dan mee. Als mijn broer op stap gaat, keert hij gewoon in z'n eentje terug, te voet of met de metro.

Bijlage 3:

VOORBEELDEN VAN MOGELIJKE STANDPUNTEN

Het is goed mogelijk dat sommige jongeren het moeilijk vinden om een duidelijk standpunt in te nemen tijdens de oefening. In dat geval kan je gerust gebruik maken van enkele voorbeelden die hen op weg helpen. Je kan ook zelf voorbeelden bedenken.

Standpunt	Akkoord	?	Niet akkoord
Meisjes voelen zich veilig in de openbare ruimte van de stad.	Wie akkoord gaat, is het erover eens dat meisjes zich veilig voelen op straat, of dat ze zonder zorgen overdag of 's avonds het openbaar vervoer kunnen nemen.	Wie deze optie kiest, weet niet of meisjes zich veilig voelen in de openbare ruimte. Het kan ook dat ze vinden dat meisjes zich overdag veilig voelen, maar niet 's nachts.	Wie niet akkoord gaat, is van mening dat meisjes zich niet veilig voelen in publieke ruimtes, zoals parken, straten of de weg naar school, ...
Notities			

Standpunt	Akkoord	?	Niet akkoord
Meisjes voelen zich 's nachts veilig, ook als ze in hun eentje op stap zijn.	Wie akkoord gaat, is het erover eens dat meisjes zich veilig voelen op straat, of dat ze zonder zorgen 's avonds het openbaar vervoer kunnen nemen.	Wie deze optie kiest, weet niet of meisjes zich 's avonds en 's nachts veilig voelen in de openbare ruimte. Of ze denken dat meisjes niet uitgaan 's avonds en 's nachts.	Wie niet akkoord gaat, is van mening dat meisjes zich 's nachts niet veilig voelen, of in hun eentje op stap gaan in de stad.
Notities			

Standpunt	Akkoord	?	Niet akkoord
Meisjes voelen zich veilig op het openbaar vervoer.	Wie akkoord gaat, is het erover eens dat meisjes zich veilig voelen op het openbaar vervoer. Ze nemen probleemloos alleen de metro, trein, bus of tram. , bus, train... Ze worden er nooit lastiggevallenen.	Wie deze optie kiest, weet niet of meisjes zich veilig voelen op het openbaar vervoer. Of ze zijn van mening dat meisjes sommige vormen van openbaar vervoer veiliger vinden dan andere.	Wie niet akkoord gaat, is van mening dat meisjes zich niet veilig voelen als ze het openbaar vervoer nemen. Of ze denken dat meisjes het openbaar vervoer nemen nooit nemen omdat ze zich er niet veilig voelen.
Notities			

Standpunt	Akkoord	?	Niet akkoord
Het is onrechtvaardig dat meisjes zich niet veilig kunnen voelen in hun eigen stad.	Wie akkoord gaat, vindt het onrechtvaardig dat dat meisjes zich onveilig voelen in hun eigen stad.	Wie deze optie kiest, weet niet of het onrechtvaardig is dat meisjes zich onveilig voelen in de stad. Of ze begrijpen het recht op veiligheid voor meisjes niet helemaal.	Wie niet akkoord gaat, is van mening dat het normaal is dat meisjes worden lastiggevallenen op straat. of ze nemen.
Notities			

Bijlage 4:

VRAGEN EN ANTWOORDEN VOOR HET VERHAAL VAN SARA

Groep 1: Hebben meisjes, vrouwen, jongens en mannen in Sara's verhaal verschillende rollen in de stad op basis van hun leeftijd en geslacht? Hoe komt dat? Doet deze situatie je denken aan voorbeelden geven uit je eigen omgeving?

- In Sara's verhaal hangen jongens rond in de parken, terwijl meisjes veel minder aanwezig zijn in de openbare ruimte. Ze maken bijvoorbeeld een omweg om plaatsen te vermijden waar jongens rondhangen, uit schrik voor opmerkingen of andere vormen van intimidatie.
- Mannen en vrouwen mogen in wezen geen verschillende rollen krijgen toebedeeld op basis van geslacht of leeftijd. Het geslacht en de leeftijd van een persoon mogen de veiligheid en de toegang tot de openbare ruimte niet bepalen.

Groep 2: Hebben meisjes en jongens in het verhaal van Sara dezelfde toegang tot de openbare ruimte en de stad? Hoe komt dat? Doet deze situatie je denken aan voorbeelden geven uit je eigen omgeving?

- In Sara's verhaal hangen jongens rond in de parken, terwijl meisjes veel minder aanwezig zijn in de openbare ruimte. Ze maken bijvoorbeeld een omweg om plaatsen te vermijden waar jongens rondhangen, uit schrik voor opmerkingen of andere vormen van intimidatie. Sara denkt ook na over haar kledij voor ze de deur uitgaat. Haar ouders willen niet dat ze in haar eentje het openbaar vervoer gebruikt. Daarom gaan ze haar en haar vriendinnen ophalen met de auto.
- Mannen en vrouwen mogen in wezen geen verschillende rollen krijgen toebedeeld op basis van geslacht of leeftijd. Iedereen heeft hetzelfde recht om te gaan en staan waar hij of zij wil.

Groep 3: Tot welke plaatsen en openbare diensten hebben Sara en de andere personages in het verhaal toegang? Hoe komt dat? Doet deze situatie je denken aan voorbeelden geven uit je eigen omgeving?

- Sara heeft niet hetzelfde soort toegang tot openbare ruimte als jongens: ze voelt zich niet veilig in het park en op het openbaar vervoer, omdat jongens en mannen haar (kunnen) lastigvallen.
- Mannen en jongens hebben wel vrij toegang tot alle openbare plaatsen in de stad, en ze zijn er op dominante wijze aanwezig. Dit zijn geen aangename omstandigheden voor meisjes. Zo wordt de vicieuze cirkel van gender gerelateerd geweld (seksuele intimidatie in de openbare ruimte) bestendigd.
- Alle mensen hebben recht op dezelfde toegang tot de openbare ruimte, ongeacht hun geslacht, leeftijd of andere kenmerken.

Groep 4: Heb je ooit het gevoel gehad dat meisjes beperktere toegang hebben tot de openbare ruimte, gewoon omdat ze meisjes zijn? Hoe komt dat? Doet deze situatie je denken aan voorbeelden geven uit je eigen omgeving?

- Wie 'ja' antwoordt, merkt dat meisjes beperkte toegang hebben tot de openbare ruimte, omdat ze meisjes zijn.
- Wie 'nee' antwoordt, heeft niet de indruk dat meisjes beperkte toegang hebben tot de openbare ruimte, omdat ze meisjes zijn.

Activiteit 4:

JE RECHTEN IN DE STAD BEGRIJPEN (80 minuten)

Doelstellingen

- Het beter begrijpen van het recht op veiligheid en mobiliteit in de stad, met speciale aandacht voor meisjes.
- Het recht op veiligheid en inclusie promoten, met speciale aandacht voor meisjes.
- Het recht op participatie voor meisjes om deel te nemen aan het beleid en beslissingen die betrekking hebben op hun eigen situatie, promoten.

Materiaal

- Grote vellen papier (type flipchart)
- Markeerstiften in verschillende kleuren
- fiches
- Pennen, potloden
- Kleefband
- Bijlage 5: 8 concrete acties om de situatie voor meisjes in de stad te verbeteren.
- Bijlage 6: Informatietabel: meisjes- en vrouwenrechten = mensenrechten

Verloop

Met de hele groep: rechten van meisjes in de stad (10 minuten)

- Vraag iedereen om even met de buur te overleggen over de volgende vraag: Over welke rechten beschikken we in de stad?
- Deel de fiches uit en vraag elke groep om één idee op elke fiche neer te pennen.
- Vervolgens vraag je elk duo om hun fiches op de flipchart-vellen te kleven.
- Start een kort debat over alle verzamelde rechten op de flipchart, aan de hand van volgende vragen:
 - Welke rechten zie je het vaakst terugkeren?
 - Zijn er verschillen tussen meisjes en jongens wat betreft deze rechten?

Met de hele groep: 8 concrete acties om de situatie van meisjes in de stad te verbeteren (15 minuten)

- Deel **bijlage 5** uit: '8 concrete acties om de situatie van meisjes in de stad te verbeteren'. Leg uit dat de lijst tot stand kwam in samenwerking met gemotiveerde jongerenactivisten van Plan International. Het opzet van hun engagement: jongeren ondersteunen bij het promoten van gendergelijkheid en de inclusie van meisjes in een stedelijke omgeving.
- Overloop de lijst met rechten samen met de hele groep, aan de hand van volgende vragen:

- Zijn jullie het eens met dit recht?
- Kan je een voorbeeld geven dat dit recht illustreert?
- Denken jullie aan nog meer rechten die niet in de lijst staan, maar die volgens jullie toch belangrijk zijn in de stad? Noteer de ideeën apart op de flipchart.

In groepjes: rollenspel (40 minuten)

- Verdeel de klas in 4 groepjes. Verdeel de vooraf voorbereide bladen waarop een recht staat genoteerd:
 - Alle meisjes hebben het recht om vrij en zonder geweld in de stad te leven (recht 2).
 - Alle meisjes hebben het recht om zich op een veilige manier in de stad te verplaatsen (recht 4).
 - Alle meisjes hebben het recht op toegang tot veilige openbare ruimten in de stad (recht 7).
 - Alle meisjes hebben het recht op inspraak om steden veiliger, toegankelijker en inclusief te maken (recht 8).
- Vraag elk groepje om één situatie te bedenken waar een recht wordt gerespecteerd en één situatie waar dat niet gebeurt. Moedig hen aan om creatief te denken en geef mee dat ze achteraf hun situaties zullen voorstellen voor de hele groep.
- Geef de leerlingen 10 minuten om rond hun situatie een rollenspel te maken, dit voor te bereiden en te oefenen.
- Laat elke groep om de beurt de situaties voorstellen. Na de voorstellingen volgt een korte discussie aan de hand van deze vragen:

- Welk recht heeft de groep gepresenteerd?
- Wat waren de verschillen tussen de situaties (waar een recht wél en niet werd gerespecteerd)?
- Met de hulp van **bijlage 6** stel je vast welke rechten nog meer werden geschonden of gerespecteerd in de rollenspelen.

Met de hele groep: conclusie (5 minuten)

- Vraag tot slot aan de leerlingen wat ze opgestoken hebben tijdens de activiteit. Vraag hen te delen wat hen meest is bijgebleven door deze oefening te doen.
- Onthoud:
 - Jongeren, en in het bijzonder meisjes, hebben recht op veiligheid in de stad en hun leefomgeving.
 - Jongeren, en in het bijzonder meisjes, hebben het recht op inspraak bij beslissingen die hen aangaan.

Bron

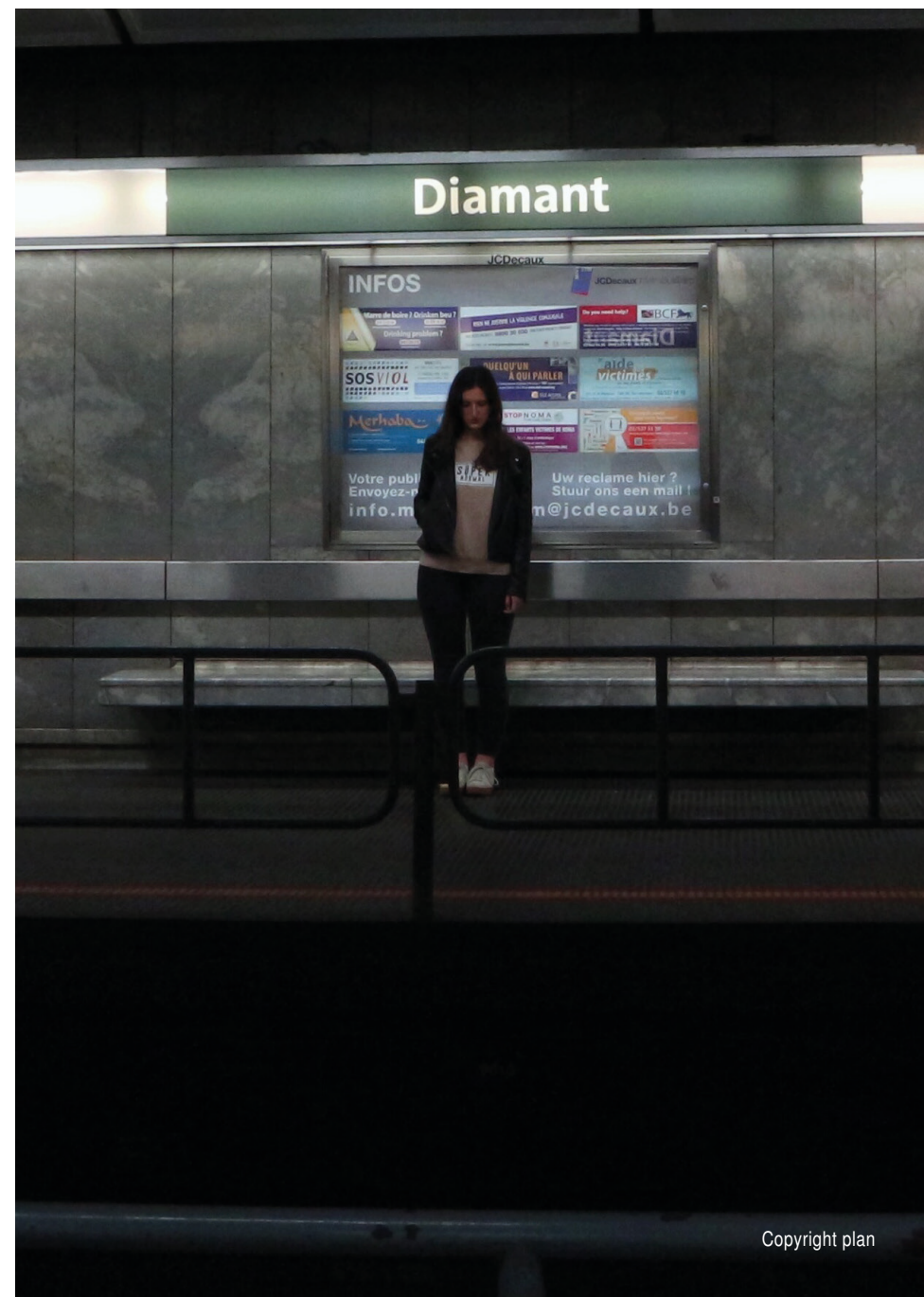
Plan International – Veilig in de stad. In Champions of Change. Woking, UK: Plan International.

Bijlage 5:

8 CONCRETE ACTIES OM DE SITUATIE VAN MEISJES IN DE STAD TE VERBETEREN

Plan International ontwikkelde een reeks van 8 actiepunten om veiligheid voor meisjes in de stad te verbeteren en de obstakels die ze op hun pad vinden, te beperken. De actiepunten zijn gebaseerd op rechtenverdragen zoals het Internationale Kinderrechtenverdrag en het Verdrag tot uitbanning van discriminatie tegenover vrouwen.

1. Alle meisjes hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs in de stad.
2. Alle meisjes hebben het recht om zonder geweld te leven in de stad.
3. Alle meisjes hebben recht op een veilige en kwalitatieve woonplaats.
4. Alle meisjes hebben het recht om zich op een veilige manier te verplaatsen in de stad.
5. Alle meisjes hebben recht op toegang tot basisdiensten in de stad.
6. Alle meisjes hebben recht op een degelijke job in de stad, aangepast aan hun leeftijd.
7. Alle meisjes hebben recht op toegang tot veilige openbare ruimte in de stad.
8. Alle meisjes hebben het recht om te participeren bij het veiliger, toegankelijker en inclusief maken van steden.

Bijlage 6:

INFOTABEL 'MEISJES- EN VROUWENRECHTEN = MENSENRECHTEN'

8 concrete actiepunten om steden veiliger te maken voor meisjes	Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind	Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen
Alle meisjes in de stad hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs Voorbeeld: veiligheid op weg naar school, op school, lessen zonder genderstereotypes, gelijke toegang tot onderwijs voor meisjes en jongens,...	Artikel 28: recht op onderwijs De deelnemende staten aan het verdrag erkennen het recht van het kind op onderwijs. In het bijzonder willen ze ervoor zorgen dat het onderwijsrecht op progressieve wijze wordt uitgebouwd en op basis van gelijke kansen wordt uitgeoefend. Het basisonderwijs is daarin verplicht en gratis voor iedereen; de organisatie van verschillende vormen van secundair onderwijs moedigen ze aan, ze verzekeren de toegang tot hoger onderwijs voor iedereen, op basis van de capaciteiten van elk individu, op alle passende manieren; ze maken educatieve en professionele informatie en begeleiding toegankelijk voor alle kinderen; ze ondernemen stappen om scholing te stimuleren en het aantal vroegtijdige schoolverlaters te verminderen.	Artikel 10: recht op onderwijs De deelnemende staten aan het verdrag nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen uit te bannen, om ervoor te zorgen dat ze gelijke rechten hebben als mannen in het onderwijs, op alle niveaus. Het leerplan moet elk genderstereotype trachten uit te sluiten.
Alle meisjes in de stad hebben recht op een leven vrij van geweld Voorbeeld: een leven vrij van elk soort geweld, inclusief fysieke, seksuele en psychologische intimidatie,...	Artikel 19: bescherming tegen geweld, misbruik en verwaarlozing De deelnemende staten aan het verdrag nemen alle nodige wettelijke, bestuurlijke, sociale en educatieve maatregelen om het kind te beschermen tegen alle vormen van geweld, lichamelijk of geestelijk letsel of misbruik, achterlating of verwaarlozing, misbruik of uitbuiting, inclusief seksueel geweld. De deelnemende staten organiseren de preventie van geweld en de behandeling van kinderen die geweld hebben ondergaan. Artikel 40: jeugdrecht Kinderen die verdacht, beschuldigd of veroordeeld worden omwille van een strafbaar feit, hebben recht op een behandeling die geen afbreuk doet aan de waardigheid en eigenwaarde van het kind, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met een passende herintegratie van het kind in de samenleving.	Artikel 1: bescherming tegen discriminatie Alle vormen van discriminatie van vrouwen moeten worden geëlimineerd. Artikel 5: stereotypes en seksistische vooroordelen De deelnemende staten aan het verdrag nemen alle passende maatregelen om de klassieke rollenpatronen en patronen van sociaal-cultureel gedrag te wijzigen, om vooroordelen, stereotypen en nadelige gebruiken tegenover vrouwen uit te bannen. Artikel 15: wettelijk kader De deelnemende staten erkennen de wettelijke gelijkheid van mannen en vrouwen.

Alle meisjes in de stad hebben recht op een veilig en degelijk huis Voorbeeld: een degelijk dak boven het hoofd, toegang tot drinkbaar water, gunstige omstandigheden voor de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van kinderen,...	Artikel 27: levensstandaard De deelnemende staten aan het verdrag nemen, in overeenstemming met de nationale mogelijkheden en met de middelen die ze hebben, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken. Ze voorzien, indien de behoefte bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.	Artikel 14: vrouwen op het platteland De deelnemende staten aan het verdrag houden rekening met de specifieke problemen waarmee vrouwen worden geconfronteerd op het platteland. Alle vrouwen hebben het recht om in fatsoenlijke omstandigheden te leven, met speciale aandacht voor huisvesting, sanitaire voorzieningen, elektriciteits- en watervoorziening, transport en communicatie.
Alle meisjes in de stad hebben recht op veilig openbaar vervoer Voorbeeld: zich overal naartoe kunnen begeven (school, supermarkt, openbare plaatsen en instellingen,...) zonder lastiggevallen te worden of schrik te hebben voor geweld of intimidatie.	Artikel 34: bestrijden van seksuele uitbuiting De deelnemende staten aan het verdrag verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen ze alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om seksueel misbruik, prostitutie en misbruik te voorkomen.	Artikel 6: bestrijden van prostitutie De deelnemende staten aan dit verdrag nemen alle passende maatregelen, inclusief wetgevende, ter bestrijding van alle vormen van vrouwenhandel en het exploiteren van vrouwen door prostitutie.
Alle meisjes in de stad hebben recht op betaalbare basisvoorzieningen Voorbeeld: toegang tot ziekenhuizen, gezondheidscentra, seksuele gezondheid en voorlichting, politie, noodhulp,...	Artikel 24: recht op gezondheidszorg De deelnemende staten aan het verdrag erkennen het recht van het kind op de best mogelijke gezondheid en op voorzieningen die de behandeling van ziekte en herstel van ziekte bevorderen. De deelnemende staten streven ernaar dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.	Artikel 12: gezondheid De deelnemende staten aan dit verdrag nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen op het gebied van gezondheidszorg uit te bannen, teneinde te verzekeren dat vrouwen, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, toegang hebben tot medische zorg, met inbegrip van zorg rond geboorteregeling.
Alle meisjes in de stad hebben recht op een fatsoenlijke job, aangepast aan hun leeftijd Voorbeeld: een stabiele job met een leefbaar inkomen, plus gelijke toegang tot sollicitaties en selectieprocedures,...	Artikel 32: bestrijden van kinderarbeid De deelnemende staten erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of maatschappelijke ontwikkeling van het kind. Daarom verbinden de deelnemende staten zich ertoe een minimumleeftijd en passende voorwaarden voor arbeid in te stellen.	Artikel 11: werk De deelnemende staten aan het verdrag nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen in het arbeidsproces uit te bannen, teneinde vrouwen, mannen en vrouwen dezelfde rechten te verzekeren. Vrouwen en mannen moeten toegang hebben tot dezelfde kansen op werk, werken tegen dezelfde verloning, beschikken over dezelfde sociale zekerheid en kunnen werken in gezonde en veilige omstandigheden. Ontslag omwille van zwangerschaps- of bevallingsverlof is ten strengste verboden.

Alle meisjes in de stad hebben recht op toegang tot veilige ruimtes Voorbeeld: parken, (super)markten, gemeenschaps- en vrijetijdscentra,...	Artikel 31: recht op vrije tijd en cultuur De deelnemende staten aan het verdrag erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelname aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven. Artikel 15: recht op vereniging De deelnemende staten aan het verdrag erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.	Artikel 13: uitbanning van discriminatie in het economisch en maatschappelijk leven De deelnemende staten aan dit verdrag nemen alle passende maatregelen om discriminatie tegenover vrouwen in het economische en maatschappelijke leven uit te bannen, met speciale aandacht voor vrijetijdsbesteding, sport en alle aspecten van het culturele leven.
Alle meisjes in de stad hebben recht op participatie in het beleid, om steden veiliger, inclusiever en toegankelijker te maken Voorbeeld: meisjes kunnen participeren en hun mening geven over veiligheidsthema's die hen aanbelangen,...	Artikel 12: recht op een mening De deelnemende staten aan het verdrag verzekeren het kind, dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd.	Artikel 7: participatie in het politieke en openbare leven De deelnemende staten aan het verdrag nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen in het politieke en openbare leven uit te bannen. Ze verzekeren vrouwen het recht om op gelijke voet met mannen: hun stem uit te kunnen brengen, verkiesbaar te zijn in alle openbaar gekozen lichamen; deel te nemen aan het overheidsbeleid en aan de uitvoering hiervan, alsook openbare ambten te bekleden en alle openbare functies op alle overheidsniveaus te vervullen; deel te nemen aan niet-overheidsorganisaties en verenigingen gelinkt aan het openbare en politieke leven.

Activiteit 5:

VROUWEN: SEKSUELE OBJECTEN? (90 minuten)

Doelstellingen

- De link kunnen leggen tussen bepaalde sociale normen en genderongelijkheid.
- Fotomateriaal analyseren en er conclusies aan vastknopen.

Het bijhorende fotomateriaal uit deze activiteit is echt en kan confronterend zijn voor sommige doelgroepen.

Benodigd materiaal

- 4 grote vellen papier (type flipchart)
- Kartonnen fiches in A4-formaat
- Kranten en magazines
- Plakband
- Schaar
- Decoratiemateriaal
- Bijlage 7: 'Vrouwen: seksuele objecten?'
- Bijlage 8: 'Vrouwen, van object tot onderwerp'

Verloop

Groepssessie: vrouwen, seksuele objecten? (30 minuten)

- Vraag enkele vrijwilligers om iedereen in de klas een blad papier te geven. Leg ondertussen uit dat je een reeks afbeeldingen zal projecteren. Die foto's kan je vinden in bijlage 7: 'Vrouwen: seksuele objecten'.
- Nodig je leerlingen uit om hun reacties of gedachten bij elke foto te noteren op het blad papier.
- Projecteer de zes afbeeldingen uit de bijlage. Zorg ervoor dat elke advertentie ongeveer 20 seconden wordt getoond. Ga vervolgens verder met de volgende afbeelding.
- Na het projecteren van alle afbeeldingen, start je met de leerlingen een debat aan de hand van volgende vragen:
 - Wat zijn de zes producten die worden gepromoot op de foto's? Wat zijn de slogans die werden gebruikt om deze producten in de kijker te zetten? Welke elementen hebben deze afbeeldingen gemeen?
 - Herinner je je de vrouw die in de advertentie getoond werd? Wie kan haar zo gedetailleerd mogelijk beschrijven? Hoe zijn mannen vertegenwoordigd in de foto's?
 - Wat is het doel van deze advertenties? Waarom?
 - Welke typische kenmerken vertegenwoordigen mannen en vrouwen in deze advertenties?
 - Versterken deze foto's met vrouwen de promotie van de getoonde producten? Waarom wel of niet?

Groepssessie: vrouwen, van object tot onderwerp (30 minuten)

- Verzamel de papieren met daarop de namen van de zes bedrijven die de advertenties maakten. Deponeer de zes papieren in een doos en vraag iedereen er elk om beurt eentje lukraak uit te kiezen, zodat je zes groepjes overhoudt. Leg je leerlingen uit dat deze oefening een soort sollicitatie-oefening is voor één van de bedrijven uit de advertenties. Elke groep krijgt markeerstiften, decoratiemateriaal en een groot vel papier.
- Vraag alle groepjes om een nieuwe advertentie te maken voor het bedrijf waar ze voor solliciteren. De studenten moeten het product of bedrijf promoten, een nieuwe slogan verzinnen en een andere rol bedenken voor vrouwen in de respectievelijke reclamecampagnes. In plaats van 'object' is het de bedoeling dat vrouwen 'onderwerp' worden in de advertenties. Inspiratie en ideeën vind je in Bijlage 8, waarin vrouwen bijvoorbeeld worden getoond als rolmodellen of goede sporters. Leg je leerlingen uit dat het niet de bedoeling is om het traditionele rollenpatroon om te keren en mannen als object te tonen. Streefdoel is een advertentie maken die gendergelijkheid centraal plaatst.

Groepssessie: presentatie van de advertenties & conclusie (30 minuten)

- Laat elke groep om de beurt hun gloednieuwe advertentie voor de klas presenteren. Na elke presentatie kan je een kort debat houden aan de hand van volgende vragen:
 - Wat is er veranderd in de advertenties?
 - Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen jullie advertentie en die van het bedrijf?
- Vraag een paar leerlingen wat ze uit deze activiteit onthouden. Vraag ze om kort uit te leggen wat ze het belangrijkste vonden tijdens deze oefening.
- Te onthouden:
 - Onze maatschappij leert om mannen en vrouwen te zien en beoordelen volgens vooropgestelde seksuele normen. Zo is er het stereotype dat 'fatsoenlijke' vrouwen geen seksuele verlangens hebben. Anderzijds worden vrouwen die wel seksuele verlangens koesteren, door mannen gezien als iemand die erom vraagt om te worden 'gebruikt'.
 - De overtuiging dat er twee soorten vrouwen zijn (fatsoenlijke en losbandige vrouwen) heeft als negatief effect dat mannen weinig belangstelling hebben voor de echte verlangens van vrouwen.

Bron

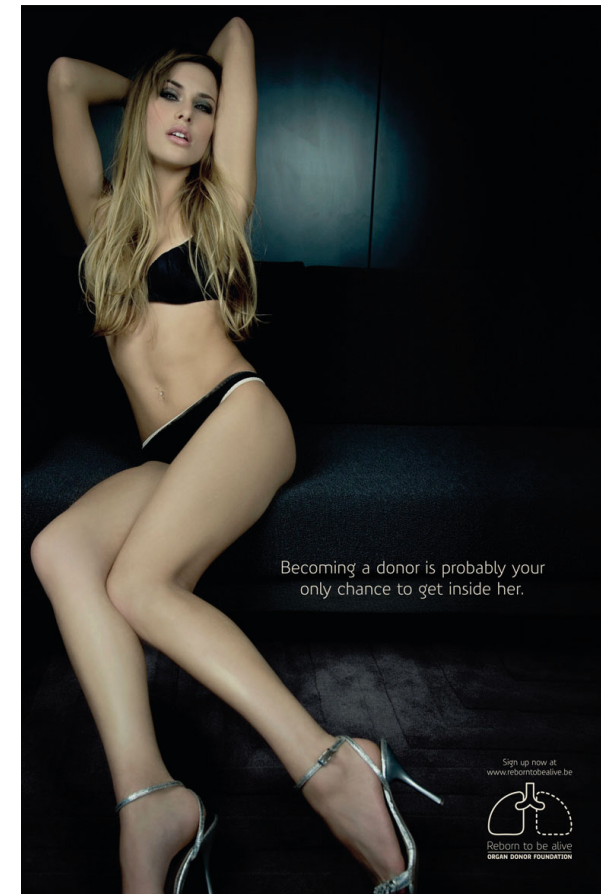
Plan International – Naar een verantwoorde seksualiteit. In: 'Champions of Change'. Woking, UK: Plan International.

Bijlage 7:

« VROUWEN: SEKSUELE OBJECTEN »

Selecteer een aantal beelden om te gebruiken tijdens deze activiteit.

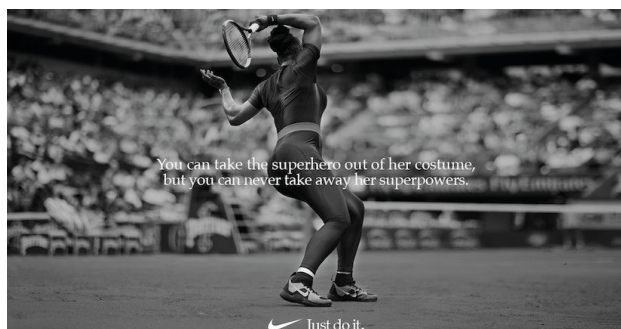

Bijlage 8:

« VROUWEN, VAN OBJECT NAAR ONDERWERP »

Selecteer een aantal beelden om te gebruiken tijdens deze activiteit.

INFO SNCB

**Hier ton rêve.
Aujourd'hui ton job.**

“ J'avais transformé notre cabane de jardin en wagon. Mes voyageurs étaient mes poupées et peluches, ils achetaient des tickets pour la mer chacun à leur tour.

Anja, accompagnatrice de train

Postule maintenant sur
les chemins de fer engagent.be

H Retail engagé pour
INFRABEL

Activiteit 6:

TIJD VOOR ACTIE! (90 minuten)

Doelstellingen

- Nadenken over mogelijke acties om seksuele intimidatie in de openbare ruimte aan te pakken en terug te dringen.

Benodigd materiaal

- Grote vellen papier (type flipchart)
- Bijlage 9: 'Spinnenweb' (A3-print indien mogelijk)
- 1 muntstuk of ander voorwerp per groep

Verloop

In kleine groepjes: een web weven (20 minuten)

- Verdeel de klas in groepjes van 3 à 4 personen.
- Elk groepje krijgt een kopie van Bijlage 9: 'Spinnenweb' met één van volgende vragen:
 - Waar denken jullie aan bij seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte?
 - Welke problemen hebben te maken met seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte? Welke oplossingen zien jullie?
 - Welke personen/ instellingen/ organisaties kunnen betrokken worden bij een actie tegen seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte?
 - Op welke plaatsen kunnen we actie te voeren tegen seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte?

- Welke materialen/ voorwerpen kan je gebruiken bij acties tegen seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte

Laat de groep zoveel mogelijk woorden noteren in het spinnenweb.

1 woord per vakje!

De vragen mogen zeer ruim worden geïnterpreteerd!

Groepssessie: dobbelen (10 minuten)

- Als het web klaar en ingevuld is, krijgt elke groep een muntstuk of een ander voorwerp. Elke groep gooit het voorwerp op het web. Elk woord waar het voorwerp landt, wordt genoteerd op het bord vooraan de klas. Dat geeft een combinatie van allerlei woorden die op het eerste zicht weinig met elkaar te maken hebben, bijvoorbeeld: aanranding, angst, politie, het openbaar zwembad, voorbehoedsmiddelen, luchtballon.
- Doe dit een 10-tal keer en noteer de verschillende combinaties op een bord.
- Laat elke groep één of meer combinaties kiezen.

In kleine groepjes: een actie bedenken (20 minuten)

- Met deze combinatie(s) bedenken zij een mogelijke actie tegen seksuele intimidatie en seksueel geweld op school en in de openbare ruimte. Zij stellen deze actie visueel voor op een grote flap.
- Je leerlingen kunnen de oefening visualiseren of illustreren met behulp van markeerstiften en de flipchart.
- Elke groep bereidt een korte presentatie voor om het resultaat van de oefening voor de klas te brengen.

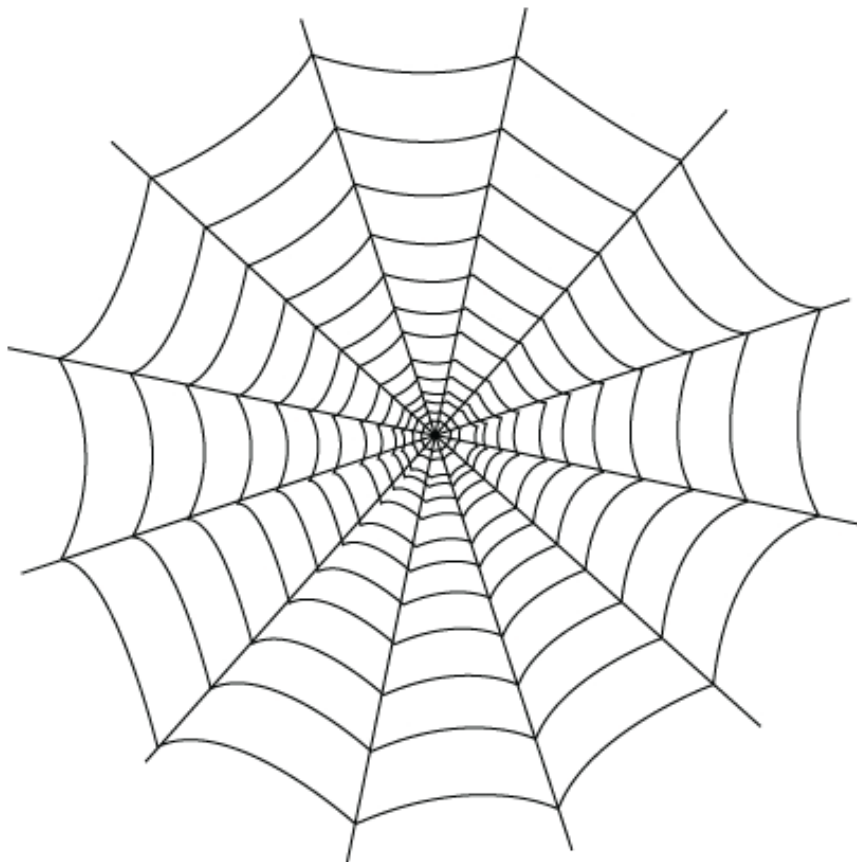
Groepssessie: presentatie en conclusie (30 minuten)

- Vraag alle groepjes om hun ideeën voor de klas te presenteren. Na elke presentatie kan je een kort debat houden, aan de hand van volgende vragen:
 - Wat is het meest originele element in dit idee?
 - Kunnen we dit ook toepassen op onze school? Hoe?
 - Kunnen we dit idee nog aanpassen of verbeteren?
- Als conclusie kun je enkele leerlingen vragen wat ze hebben onthouden uit deze oefening, en of ze kort kunnen samenvatten. Zelf kan je tenslotte opmerken dat iedereen bij machte is om iets te doen tegen geweld en intimidatie op school, in de klas of elders.
- Laat alle groepen door handopsteking stemmen voor een van de voorgestelde acties.
- Werk de geselecteerde actie verder uit met de klas. Indien de groep te groot is kan je verder werken in groepjes of werk je meerdere acties uit.

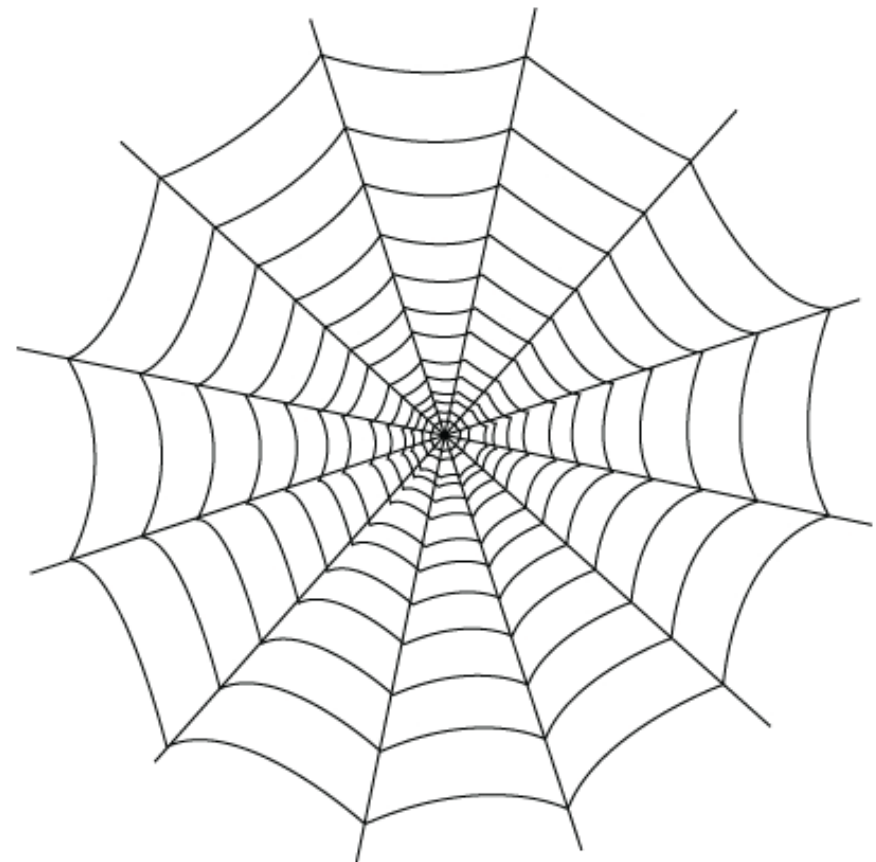

Bijlage 9: **SPINNENWEB**

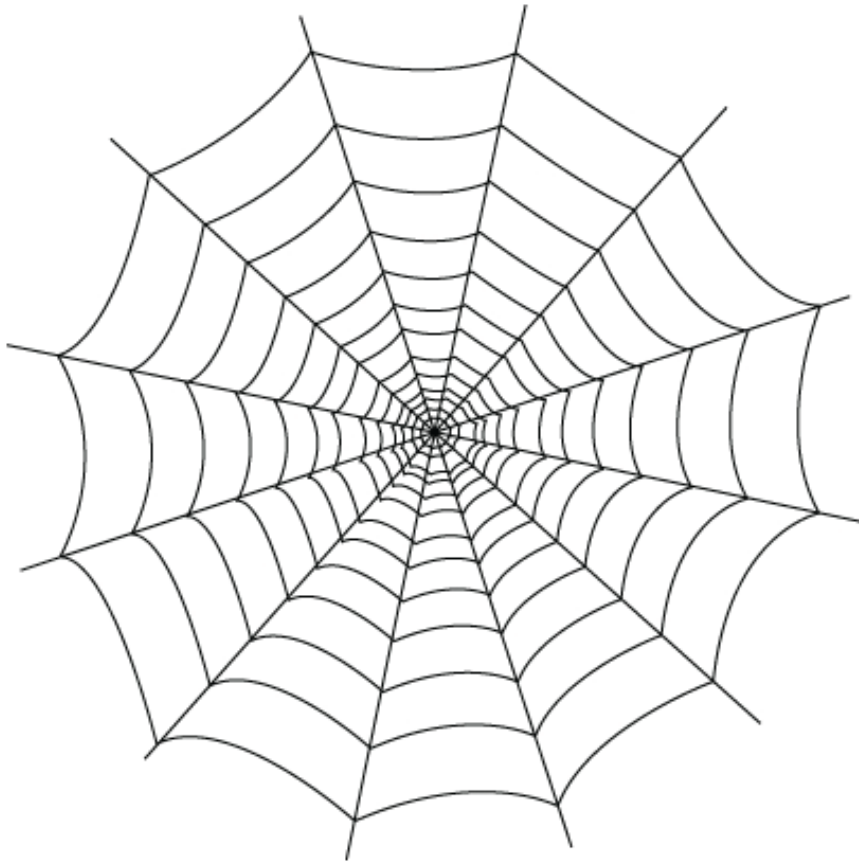
Waar denken jullie aan bij seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte?

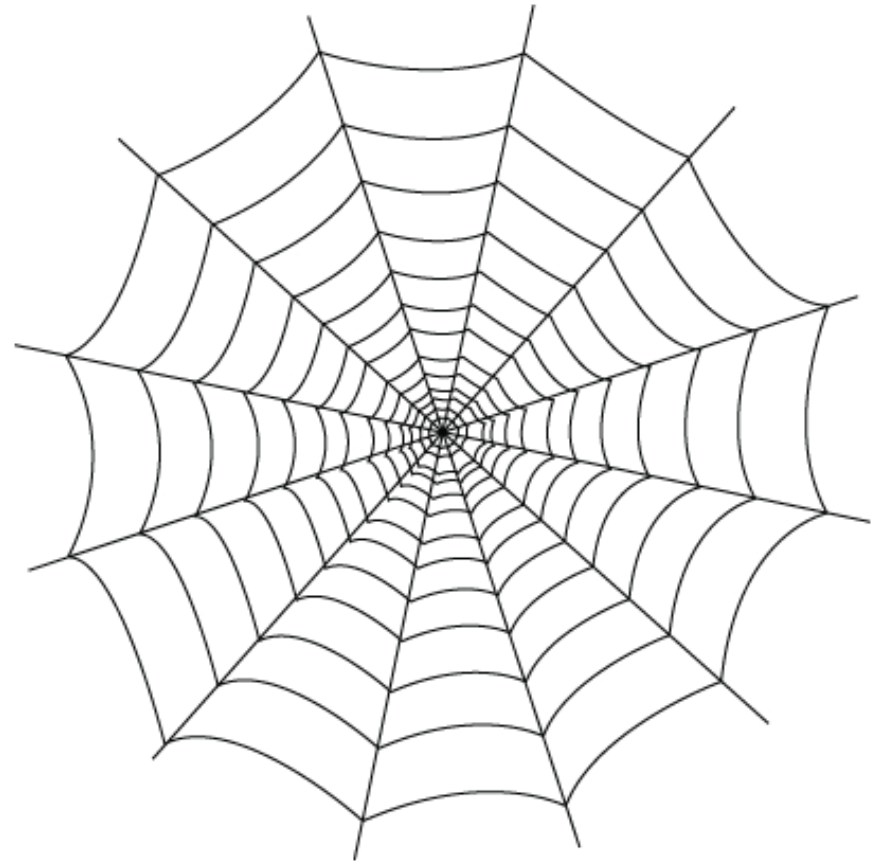
Welke problemen hebben te maken met seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte? Welke oplossingen zien jullie?

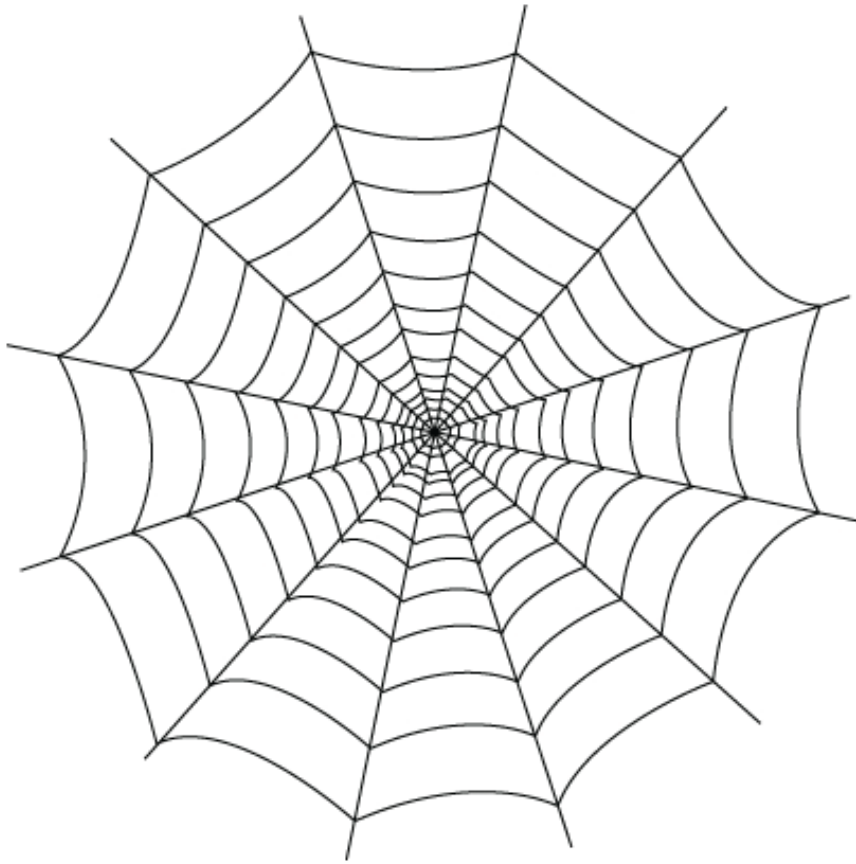
Welke personen/ instellingen/ organisaties kunnen betrokken worden bij een actie tegen seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte?

Op welke plaatsen kunnen we actie te voeren tegen seksuele intimidatie en seksueel geweld in de openbare ruimte?

**Welke materialen/ voorwerpen kan je gebruiken
bij acties tegen seksuele intimidatie en seksueel
geweld in de openbare ruimte?**

Activiteit 7:

TIPS OM BETER SAMEN TE LEVEN

Doelstellingen

- Nadenken over regels of maatregelen die gendergelijkheid op school promoten.
- Een charter opstellen om gendergelijkheid in de klas te promoten.

Benodigd materiaal

- Grote vellen papier (type flipchart)
- Alle letters van het alfabet op aparte kaartjes (zonder de letters Q en X)
- Markeerstiften
- A3 papier
- Post-its

Verloop

Deel 1: brainstorming

- Maak 6 verschillende fiches of vellen papier met daarop één van volgende thema's:
 - Kledingvoorschriften
 - Inspirerende personen
 - Stereotypes
 - Leerkrachtenteam
 - Lesmateriaal en cursussen
 - Geweld gelinkt aan gender

- Verdeel de klas in 6 groepjes en geef een thema aan elke groep.
- Leg de leerlingen uit dat ze in hun groepje kunnen nadenken over de vraag: "Wat heeft jullie thema te maken met seksuele intimidatie en seksueel geweld op school en in de openbare ruimte? En wat is de oorzaak, het gevolg? Wat zijn de onderliggende waarden en hoe gaan meisjes en jongens zich daarnaar gedragen?" Elke groep trekt een letter uit het alfabet en tracht zoveel mogelijk woorden of termen te bedenken gelinkt aan hun thema, beginnend met deze ene letter. De groepjes mogen het thema erg ruim interpreteren, creativiteit is belangrijker dan het correcte antwoord. Laat elk woord noteren op een aparte post-it!
- Herhaal de oefening met de post-its vier keer, telkens met een andere, willekeurige letter van het alfabet. Maximum één woord per post-it, maar de leerlingen kunnen zoveel post-its gebruiken als ze willen. Alle post-its worden verzameld per thema en op een flipchart-vel gekleefd.

Deel 2: groepjes wisselen

- De groepen schuiven allemaal door.
- Elke groep bekijkt de resultaten (alle post-its) van de vorige groep. Ze maken een selectie van exact 30 woorden die volgens hen het meest relevant of interessant zijn. Als ze te veel woorden hebben verzameld, moeten ze een selectie maken; als ze niet genoeg woorden hebben, moeten ze de selectie uitbreiden. De leerlingen verzamelen de selectie vervolgens op een groot A3-blad.
- De groepen schuiven een 2de keer door.

- Elke groep bekijkt de woordselectie die door de vorige groep werd gemaakt. Deze woorden vormen de basis voor het beantwoorden van de centrale vraag: “Hoe kunnen we seksuele intimidatie en seksueel geweld op school en in de openbare ruimte?” Dit is de eerste stap op weg naar het opstellen van een klassencharter tegen seksuele intimidatie en geweld. Geef je leerlingen de instructie om:

- Zoveel mogelijk woorden uit de selectie te gebruiken.
- Combinaties van woorden te maken.
- Nieuwe woorden te creëren indien nodig.

Deel 3: opstellen van een klascharter

- Verzamel de kleine groepjes in twee grote groepen, om een charter op te stellen.
- In elk van de twee groepen presenteren de kleine groepjes van daarnet het resultaat van hun werk aan de andere groepjes, inclusief hun bijhorende ideeën voor het opstellen van een klassencharter tegen seksuele intimidatie en geweld.
- De twee groepen selecteren de tien meest originele en relevante ideeën voor het charter. Deze lijst van 20 ideeën is de basis voor het opstellen van het charter.
- Nodig je leerlingen om het charter ook visueel aantrekkelijk te maken, bijvoorbeeld met symbolen, opvallende kleuren,...

SLACHTOFFER OF GETUIGE VAN SEKSUEEL GEWELD? 5 MANIEREN OM TE REAGEREN

Wat doen als je getuige of slachtoffer bent van intimidatie?

Onderneem actie. Als je getuige bent van intimidatie of geweld op straat, aarzel dan niet om te reageren. Getuigen of passanten in zo'n situatie durven vaak niet handelen uit vrees om zelf slachtoffer te worden. Die houding is een heel natuurlijke reactie, Mensen passen zich vaak aan de massa aan. De onderliggende redenering: "als de groep niets onderneemt, doe ik (veiligheidshalve) ook niets."

Een cruciale stap om deze hindernis te overwinnen, is jezelf bewust zijn van dit soort groepsgedrag, dat aanzet om weg te kijken en niets te ondernemen. Het vergt gewoon een mentale klik om de eerste stap te zetten, en het voor iemand op te nemen die geconfronteerd wordt met intimidatie of geweld.

- Als jij als eerste actie onderneemt, is de kans groot dat anderen in je nabijheid jou volgen en hetzelfde doen. Je kan dit proces ook versnellen door voorbijgangers rechtstreeks aan te spreken. Op die manier kan je een massa-effect uitlokken en de dader op de vlucht jagen.
- Stel een rechtstreekse vraag aan het slachtoffer, bijvoorbeeld door te doen alsof je haar herkent. Dat zal de dader doen twijfelen of op andere ideeën brengen. Te vaak gebeurt het dat een meisje of een vrouw wordt lastiggevalen op het openbaar vervoer, maar niemand onderneemt actie. Als je je niet sterk genoeg voelt om te reageren, vraag dan hulp aan andere mensen in je buurt.
- Gebruik de 5D-methode, zoals hieronder beschreven:

Tip: Neem geen risico's. In geval van agressie bel meteen de hulpdiensten via het nummer 112. Geef zoveel mogelijk details: locatie, omschrijving van de dader, nummerplaat...

Wat doen als je lastiggevalen wordt, of als je getuige bent van zo'n situatie?

Er is niet zoiets als een één handige tip of techniek om geweld aan te pakken of af te weren. Er bestaan wel tips om de initiële terughoudendheid in zo'n situatie te overwinnen. *Hollaback!*, een organisatie die campagne voert tegen intimidatie en pesterijen op straat, ontwikkelde daartoe de **'5D'-strategie**.

1. Directe confrontatie (*direct*)

De eerste techniek omschrijft een frontale confrontatie met de dader(s). Essentieel in deze techniek is het juist inschatten van de situatie, om je eigen veiligheid en die van het slachtoffer niet (verder) te hypothekeren. Als je denkt dat je veiligheid verzekerd is, aarzel je beter niet om te reageren.

Het belangrijkste is om kort en kordaat te handelen. Probeer niet in debat te gaan, dan kan de situatie misschien (verder) escaleren. Als de dader reageert, doe je er goed aan te focussen op het slachtoffer, in plaats van in interactie te gaan met de dader.

Enkele mogelijke reacties: "*Dit is ongepast, respectloos*", "*Laat het meisje met rust*", "*Dat is homofoob/racistisch*," etc.

Een andere optie is **verbale zelfverdediging**. Deze techniek heeft als doel het intimiderende gedrag van de dader te stoppen. Ze bestaat uit 3 stappen:

- **See:** Beschrijf de situatie: "Je hebt je hand op mijn dij"
- **Judge:** Beschrijf je gevoel: "Ik vind dat niet leuk"
- **Act:** Geef het bevel: "Ga weg"

Deze driestappen-methode laat geen ruimte voor discussie. Het slachtoffer neemt hier opnieuw het heft in handen en beveelt dat het gedrag onmiddellijk moet stoppen.³

2. Afleiding (distract)

Een andere strategie is om de vrouw – die het doelwit is van een aanval – op een subtiele manier af te leiden. Het doel is om het incident te beëindigen, door het te onderbreken. Zo kan je een gesprek aanknopen met het slachtoffer, over iets dat niets met de situatie te maken heeft: het weer, de plaats waar je bent, enz.

Het is een simpele techniek die zijn nut heeft bewezen. Vaak is er niet meer nodig dan gewoon naast het slachtoffer plaats te nemen en een gesprek te beginnen. Als de situatie het toelaat, kan je doen alsof je het slachtoffer in kwestie kent en toevallig tegen het lijf loopt.

3. Delegeren (delegate)

Een slachtoffer van geweld of intimidatie zoekt vaak op stilzwijgende manier hulp in de omgeving, bijvoorbeeld door middel van een vragende blik. Zelf kan je hetzelfde doen en hulp vragen bij de buschauffeur, de bewakingsagent, een leerkracht, een voorbijganger,... Probeer mensen te betrekken bij de situatie, zonder ze daartoe te dwingen.

4. Reactie achteraf (delay)

Je kan het slachtoffer na het incident vragen of je nog verder kan helpen; of je haar eventueel naar huis of het politiekantoor kan begeleiden. Je kan ook aanbieden om te getuigen als het slachtoffer een klacht wil indienen bij de politie.

Probeer een betuttelende of al te beschermende houding te vermijden. Dat leidt vaak tot onbegrip of een nieuwe, ongelijke machtsverhouding.

5. Bewijs verzamelen (document)

In België kun je sinds 2014 een klacht indienen tegen dit soort intimidatie.

Daders kunnen worden gestraft met een maand tot een jaar gevangenisstraf, plus een boete van maximaal 1.000 euro. In sommige gevallen - als je veiligheid niet in het gedrang komt en het slachtoffer in veiligheid is – kan je de klacht ook vooruithelpen via het verzamelen van bewijslast. Je kan bijvoorbeeld de situatie filmen of fotograferen, en zoveel mogelijk details noteren over de precieze locatie, de dader, het tijdstip, ...

Vergeet niet om het slachtoffer te vragen wat ze met dit bewijsmateriaal wil doen. Vermijd om beeldmateriaal zonder toestemming te gebruiken of online te plaatsen. Er is altijd een mogelijkheid dat zo'n foto of filmpje viraal gaat. Dat kan leiden tot extra zichtbaarheid van het slachtoffer en misschien extra veiligheidsrisico's opleveren.

Plan International België
is een onafhankelijke
Belgische ngo, lid van
Plan International, die
kinderrechten en gelijkheid
voor meisjes verdedigt
wereldwijd. Ook bij
natuurrampen en conflicten.

Februari 2019 | V.U.: Plan International
België vzw, Régine Debrabandere,
Ravensteingalerij 3 B 5, 1000 Brussel
Gedrukt op ecologisch papier

 www.planinternational.be

 @planfans

 @planbelgium

 @planbelgië

 info@planinternational.be

 02 504 60 13